Шифр «Перекладач»

СТУДЕНТСЬКА НАУКОВА РОБОТА

на тему:

КАТЕГОРІЇ СПОСОБУ ДІЄСЛІВ У НІМЕЦЬКОМОВНИХ ТЕКСТАХ РІЗНИХ СТИЛІВ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

2019 рік

ЗМІСТ

ВСТУП..... 3

РОЗДІЛ 1. СПЕЦИФІКА УТВОРЕННЯ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ ЧЕРЕЗ КАТЕГОРІЇ СПОСОБУ ДІЄСЛІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ…….6

1.1. Вираження темпоральності через дійсний та умовний способи у німецькій мові…….6

1.2. Наказовий спосіб як компонент часового сприйняття тексту твору…….13

РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЙ СПОСОБУ ДІЄСЛОВА У ТВОРАХ ХУДОЖНЬОГО ТА ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛІВ. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ……20

2.1. Особливості вживання часових форм дієслова для вираження темпоральних показників на матеріалі казок братів Грімм……..20

2.2. Маніфестація темпоральності через граматичну категорію часу в сучасній німецькій пресі……..24

ВИСНОВКИ…….…….29

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….31

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю з'ясувати відмінності між утворенням і вживанням способів дієслів у німецькій та українській мовах. Це, в першу чергу, стане у пригоді майбутнєму перекладачеві, адже між дієслівними категоріями існує велика різниця, як в утворенні, так і у використанні. У сучасному перекладознавстві назріла необхідність дослідити відповідності та розбіжності між утворенням часових форм дійсного способу, кон'юнктиву та імперативу в німецькій та українській мові, а також проаналізувати особливості функціонування часових форм дієслова зазначених категорій у німецькомовних художніх та публіцистичних творах.

Теоретико-методологічну основу роботи складають праці вітчизняних та зарубіжних дослідників. Питання вивчення імперативу в лінгвістичній науці від середини XX століття й дотепер досить активно розробляли вчені Л.А. Бірюлін, О.В. Бондарко, О.П. Володін, І.В. Долиніна, О.А. Ізотов, В.С. Храковский та інші. Вживанню часових дієслівних форм у тексті присвячені наукові доробки Г.Вайнріха, Л.Гамбургера, Г. Мюллера, М.М.Левченко, Й.Тріра. Темпоральну структуру художніх та наукових текстів розглядали О.І. Москальська, Г.М.Россіхіна, З.Я.Тураєва. Об'єктом наукових спостережень, присвячених феномену кон'юнктива, стали лінгвістичні студії О.В.Смеречинської. У працях В.І. Перебийніс досліджено частоту вживання частин мови як однієї з ознак функціонального стилю. Г.С. Драпалюк та Н.І. Пиндик характеризували лексичний і перекладацький аспекти у діловому німецькомовному дискурсі. Кандидатську дисертацію О.О. Саламатіної присвячено стратегії і тактиці респондента у сучасному німецькомовному та україномовному публіцистичному інтерв'ю.

Але, незважаючи на цілу низку наукових праць, присвячених аналізу дієслівних форм і способів у німецькій мові, дана проблематика потребує подальшого дослідження.

Об'єктом нашої роботи є вираження темпоральності у сучасній німецькій мові.

Предметом дослідження виступають вживання граматичних часових форм дієслова дійсного, наказового, умовного способів на матеріалі художніх творів та у публіцистиці німецької мови, враховуючи перекладацький аспект.

Метою даної роботи є порівняти частоту вживання та особливості функціонування певних часових форм дієслів дійсного, наказового й умовного способів у художніх творах братів Грімм та в сучасній німецькомовній пресі.

Реалізація мети дослідження здійснюється шляхом виконання наступних **завдань**:

1. з'ясувати специфіку утворення темпоральних значень дієслова у дійсному способі німецької мови та дослідити реалізацію дієслівних форм умовного способу німецької мови на прикладі художніх творів;
2. довести вплив наказових дієслівних конструкцій на хронотоп тексту;
3. проаналізувати вживання часових форм дієслова для вираження темпоральних показників при перекладі казок Братів Грімм українською мовою та отримати кількісні дані про частоту їх використання;
4. простежити прояви темпоральних рис через граматичну категорію часу в німецькій публіцистиці та визначити труднощі при її перекладі українською мовою.

Мета і завдання дослідження зумовили вибір **методів наукового дослідження:** метод суцільної наукової вибірки, компаративний метод, метод перекладацького аналізу, принципи системного і цілісного підходу до вивчення даного явища.

Матеріалом дослідження послугували 25 казок братів Грімм мовою оригіналу, 13 номерів газет «Presse und Sprache» за 2016-2018 рр. та журналу «Markt (Deutsch für den Beruf – Materialien aus der Presse)».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у постановці і розв'язанні важливих проблем щодо здійснення аналізу темпоральних характеристик та перекладу часових форм дієслів різних способів українською мовою. Розглянуто певний спектр часових ознак дієслова в найуживаніших і показових стилях мовлення.

Теоретичне значення роботи зумовлено тим, що здійснено різнобічний аналіз темпоральних значень категорії способу дієслів німецької мови. Визначено вираження темпоральних показників на матеріалі казок братів Грім та німецькомовної преси. Комплексний характер роботи розширює поле для досліджень проблеми вживання та перекладу дієслівних конструкцій.

Практичне значення. Матеріали можуть бути використані в роботі перекладачів та в навчально-педагогічній діяльності: під час проведення занять з німецької мови, у позааудиторних заходах та у розробці навчальних планів із проблеми вивчення і перекладу категорії способу дієслова.

Апробація. Окремі положенння дослідження висвітлено у публікаціях:

1) Дмитренко О.В., Рибалко М.О. Вираження темпоральних значень дієслівних форм у німецькій мові через умовний спосіб / О.В.Дмитренко, М.О. Рибалко // Імідж сучасного педагога. № 6 (189). С. 39-42. (ВАК)

2) Рибалко М.О. Наук. кер. Дмитренко О.В.// Реалізація категорії способу дієслів у німецькомовних текстах // Тези 71-ої наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету. Том 1. Полтава: ПолтНТУ, 2019. С. 324-325.

Структура. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 75 найменувань використаної літератури, та додатків. Загальний обсяг роботи сягає 30 сторінок друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

СПЕЦИФІКА УТВОРЕННЯ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ ЧЕРЕЗ КАТЕГОРІЇ СПОСОБУ ДІЄСЛІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

1.1. Вираження темпоральності через дійсний та умовний способи у німецькій мові

Темпоральність – це семантична категорія, що відображає сприйняття й осмислення людиною часу позначуваних ситуацій і їхніх елементів стосовно моменту мовлення того, хто говорить, тобто в це поняття також характеризується концептуальним і перцептивним часом. А.В. Бондарко визначає темпоральність як «функціонально семантичне поле, яке базується на цій семантичній категорії, що охоплює угруповання граматичних, морфологічних, лексичних і синтаксичних, а також комбінованих (лексико-граматичних, граматико-контексуальних) засобів німецької мови, які використовуються для вираження різних варіантів цієї семантичної категорії» [15, с. 43]. Підґрунтям для розгляду данної категорії дослідник вважає відбиток часових відношень об'єктивної дійсності у свідомості людей у вигляді певних семантичних категорій. Ми погоджуємося з думкою науковця, що, розглядаючи категорії часу з когнітивної точки зору, особливу увагу варто приділити структурі семантичного поля темпоральності та засобам відображення часових відношень.

Мікрополе «минуле / теперішнє / майбутнє» є найширше представлене в німецькій мові. Зіставляючи усі засоби вираження часових відношень цього мікрополя, ми бачимо, що кожне з них має своє призначення у мові. А.В. Бондарко зазначає, що часові форми дають загальну темпоральну орієнтацію дієслівної дії та відносять його до сфери теперішнього, минулого, майбутнього. Дослідник підкреслює, що здійснюючи розріз мікрополя по горизонталі, можна виділити три мікросистеми теперішнього, майбутнього і минулого часу. У центрі кожної мікросистеми знаходиться граматична форма часу індикативу у своєму основному значенні: презенс, претерітум, футурум.

Навколо них розташовуються часові форми індикативу у своїх другорядних значеннях (футуральний, історичний презенс та ін.) і неособові форми дієслова. До кожної мікросистеми прикріплені прислівники часу, що є як би представниками цього поля: типу *jetzt, damals, bald*. Усі інші засоби вираження часу не розподіляються по мікросистемах – минулий / теперішній / майбутній час, а функціонують у всіх трьох полях.

Здійснюючи розділ цього мікрополя по вертикалі, ми спостерігаємо багаторівневість, яка пояснюється наступним чином: «Усі засоби вираження часової локалізації даного мікрополя можна розташувати так: ядро – часові форми дієслова, морфологічні засоби. Периферія – прислівники, іменники, прикметники та їх сполучення з прийменниками: лексичні засоби, що сприяють локалізації і конкретизації дій у часовому континіумі» [15, с. 97].

Н.А. Богатирьова відносить категорію часу до важливих граматичних різновидів, які визначають текст, та відіграють важливу роль у стилістичному аспекті. За їх допомогою виражається одночасність, передчасність дії чи минула дія (*Nachzeitigkeit*). Часові форми використовуються як стильові елементи і надають тексту унікальності [54, с. 132]. Дослідниця переконана, що кожна часова форма має свою стилістичну цінність. Наприклад, узагальнюючий презенс вживається дякуючи своєму характеру у різноманітних висловах, сентенціях, приказках, у трактуванні закономірностей. Футуричний презенс жваво демонструє майбутню подію, неначе вона відбувається дійсно у теперішньому часі. Історичний презенс надає розповіді особливого значення та напруження, подія повертається із минулого у теперішній час. Таке перенесення прийнято називати «граматичною метафорою».

На те, що у межах тексту часові форми взаємодіють з іншими мовними засобами (морфологічними, синтаксичними, словотворчими елементами) вказує М.П. Брандес. Дослідник вважає, шо цим самим створюється єдина темпоральна характеристика тексту як цілісної системи. А також науковець наголошує, що дієслово має значні транспозиційні можливості [16, с.216].

З точки зору темпоральної перспективи цікавим є явище перспективоутворюючої можливості часових форм дієслова. Саме роль часових форм дієслова є досить важливою для формування цілісності тексту. Про роль вживання часових форм у тексті писав В.Дресслер у своїй праці «Einführung in die Textlinguistik» наголошуючи на тому, що, не дивлячись на те, що у тексті можуть зустрічатися різні часові форми, текст як ціле має свій «час» [63, с.157].

Відсутність темпоральної віднесеності характеризує тільки ті тексти, у яких мова йде про «позачасові» проблеми, наприклад, про закономірності природи чи вічні релігійні істини. О.І. Москальская вказує на те, що основним часом тексту у цих випадках є найбільш нейтральна (немаркована) часова форма у сполученні із нейтральним станом, у європейських мовах це презенс, індикатив [46, с. 231].

У стилістиці розрізняють різні часові поняття, такі як:

- об’єктивний або реальний час,
- суб’єктивний чи індивідуальний час,
- поетичний час,
- концептуальний час,
- граматичний час.

Стосовно об’єктивного чи реального часу, слід зазначити, що він функціонує незалежно від людей і є формою існування матерії: всі матеріальні явища перебувають у просторі та часі. Обидві форми буття матерії різняться між собою цілим рядом важливих параметрів, а саме тим, що простір є тривимірним, а час – одновимірним. Всі події відбуваються у певному напрямку: від минулого через теперішній час у майбутній, напрямок руху часу не можна повернути назад.

Суб’єктивний чи індивідуальний час слугує для відображення реальних часових відносин у свідомості людини. Сприйняття часу кожною людиною є індивідуальним. Суб’єктивний час може мати два напрямки: від теперішнього часу у майбутній або від теперішнього часу в минулий. Що стосується

поетичного (вигаданого) часу, то він створюється в уяві поета чи письменника. Це форма буття ідеального світу, естетичної дійсності. Це темпоральний континуум зображуваних подій і він сильно відрізняється від реального часо-просторового континуума.

Поетичний час (так як і суб'єктивний) не можна повернути назад, він також розвивається у двох напрямках: від сучасності у майбутнє і від сучасності у минуле. Він може робити стрибки, може дещо затримуватися чи навіть забігати наперед. Його темп та темп об'єктивного часу не співпадає. Вигаданий час може протікати дуже швидко або розвивається дуже повільно, він тісно пов'язаний із жанром, поетичним методом та з літературним напрямком.

Концептуальний час відрізняється від поетичного часу ознаками, на які вказує Н.А.Богатирьова. А саме:

1) він є вільним від суб'єктного сприйняття часу;

2) науковий текст моделює узагальнену ситуацію і це відбивається у структурі часу;

3) під час відображення різних статичних матеріалів (наприклад правил та законів) перевага віддається презенсу і пасивному стану;

4) при описі динамічних моментів (наприклад проведення експериментів) вживається презенс і форми минулого часу.

Граматичний час є специфічним для кожної мови, тобто будь-яка мова будує власну систему часових форм. Що стосується німецької мови, то вона також має свої особливості. Шість форм реалізують своє базове значення та одне або декілька другорядних значень [54, с. 145].

На увагу заслуговує думка О.І. Москальської про відношення художніх текстів до дійсності, а саме, наголошується на тому, що текст безпосередньо відноситься до реального життя, що є типовим для белетристичної літератури. Він стосується особливого художнього світу, який ґрунтується на силі фантазії письменника і водночас поєднує вигадане і наявне [46, с. 224].

Більшість епічних текстів написані у претериті. Це формує так званий «клімат розповіді» і слугує основною часовою формою художньої літератури. К. Гамбургер називає претерит, який вживається у розповіді, «епічним» претеритом. У вигаданому оповіданні він втрачає свою граматичну функцію і вже не позначає минулі події. Коли це речення з'являється у романі, то воно переносить читача безпосередньо у час подій даного твору [67, с. 182].

Минулий розповідний час Й.Трір називає часом «залякування», звільнення від будь-якої відповідальності. А щодо передминулого часу («*Vorgegenwart*») (перфекту) то він, на його думку, характеризується активною участю мовця, закликом до внутрішньої співучасті слухачів, відповідальністю [70, с. 78]. Гадаємо, що безпосередній зв'язок між емоційним станом автора і використанням певної граматичної форми є спірним, але, безсумнівно, заслуговує на увагу мовознавців.

Історичний теперішній час (*Präsens historicum*) досліджувався та переглядався у наукових студіях таких авторів, як М.М.Левченко, Г.М.Россіхіна, О.С.Шубіна та ін. Під теперішнім історичним розуміється вживання форм теперішнього часу (у німецькій мові презенс) у розповіді про минулі події з метою їх оживлення, актуалізації (*Vergegenwartigung*). Назва цього явища походить від одного з його випадків, а саме від використання презенса в авторському тексті історичних хронік, наприклад: *1685 stirbt der Konig, es beginnt ein Interregnum.* Зараз цей тип зазвичай називають хронологічним теперішнім часом [67, с. 182].

Звичайно, багато інших випадків, які підводяться під наведене визначення, даною назвою не покриваються, тобто не мають жодного відношення до історії. Тому замість терміна «*Präsens historicum»* у свій час були запропоновані такі визначення, як розповідний, драматичний, живописний теперішній час та ін. Ці назви покликані відобразити найбільш загальні риси явища, яке аналізується у функціональному чи експресивно-стилістичному плані. Справа тут, як стверджують науковці К.Гамбургер та Г.Мюллер, не у назві, яку можна завжди вважати умовною, скільки в тому, що

саме між історичною хронікою і художнім твором (перш за все – його авторським текстом) існує, як відзначалося ще у середені 20 століття, принципова різниця у темпоральній орієнтації. Якщо у хронікально-документальному жанрі описуються події, які мали місце у житті, і, як наслідок, у реальному часі, про який розповідає автор з точки зору свого моменту мовлення (*Erzähltext*), то у белетристиці – події вигадані, чи у будь-якому випадку, художньо переосмислені. Тому вони висвітленні в першу чергу тільки у відповідному авторському сюжеті й у часі, який ним визначається (*erzählzte Text*), що є окремим випадком текстового часу (*Textzeit*) та існує у двох основних варіантах – сюжетній послідовності (власне розповідь) і сюжетній одночасності чи повторюваності (опис). Дослідники звернути увагу на те, що другий варіант тут є побічним і зазвичай підключається до першого [67, с. 85].

Отже, ключові поняття зазначеного вище визначення історичного теперішнього часу потребують відносно до художніх текстів уточнення. Крім того, аналізоване явище можна зустріти у сучасній белетристиці у більшості випадків не у вигляді побутової розповіді, яка зазвичай наводиться у якості навчального прикладу на *Präsens historicum*, а у нашаруванні на інші граматико-стилістичні явища, що визначаються специфікою видів мовлення і їх комбінацій.

Лінгвісти В.А.Жеребков, Г.Н. Россихина пояснюють це явище наступним чином: «Провідною формою оповідання у всьому авторському тексті чи у його крупних композиційних відрізках, які відповідають поняттю цілісного тексту (*Volltext*), є презенс. Зазвичай основна лінія авторської розповіді ведеться у претериті, а історичний презенс може бути використаний у рамках неповного тексту (*Teiltext*), частіше на стику абзаців. Зміна темпоральної форми викликає за контрастом ефект виокремлення, акцентування (*Hervorhebung*)» [27, с. 4].

У цілому можна стверджувати, що у художній прозі представлені два види сюжетного теперішнього – презентальне (тобто «історичне») і

претеритальне. Вони відрізняються у плані змісту за інваріантним значенням відповідних форм (граматичне теперішнє та минуле), а також за цілим рядом більш часткових ознак. Наприклад, напівзакритість – закритість певних ланок розповіді. Обидва види практично ніколи не співпадають тут із реальним теперішнім і лише факультативно – із реальним минулим.

К. Гамбургер висловлює наступну думку стосовно сюжетного минулого: «Воно виражається при сюжетному презенсі перфектом або претеритом і при сюжетному претериті – плюсквамперфектом, а при виході на рівень самостійного сюжету набуває якості сюжетного теперішнього і переходить на відповідні йому засоби – презенс чи претерит із тим же розподілом понять граматичного, текстового (тут сюжетного) і реального часу» [67, с. 65]. Минулий час у епічних розповідях реалізується, за К. Гамбургером, завдяки вживанню плюсквамперфекта. Текст оповідання може мати речення, сформульоване таким чином: *Morgen war Weihnachten*, та неприпустимим є речення накшталт: *Gestern war Weihnachten*, а вірним буде такий варіант *Gestern war Weihnachten gewesen* [67, с. 66].

Завдання претериту полягає у тому, щоб не вказувати на минулий час, а створити певну дистанцію між часом читача і часом розповіді, тобто бар’єр між реальним та вигаданим часом. Текст передає спокійну атмосферу, при цьому автор не примушує читача бути співучасником подій, а спонукає його спостерігати за тим, що описується, здалеку та давати об’єктивну оцінку тому, що відбувається.

Як бачимо, темпоральна структура тексту відіграє важливу роль у зміні інших характеристик тексту: вона спроможна пришвидшувати або уповільнювати темп події. Автор може стискати чи розтягувати час. Історія, викладена автором, має стрімкий перебіг подій, або повертається до початку чи семимильними кроками просуватися вперед. При цьому чітко прокладається і прослідковується шлях розповіді та її напрямок.

Таким чином, категорія темпоральності є однією з основних ознак тексту, вона не тільки обумовлює його комунікативну спрямованість, але й сприяє реалізації художнього задуму автора.

1.2. Наказовий спосіб як компонент часового сприйняття тексту твору

У даному підрозділі нашої наукової студії ми приділяємо особливу увагу наказовому способу, який в обох досліджуваних мовах виражає спонукання до дії. Імператив – це граматична дієслівна категорія, що втілює волевиявлення мовця по відношенню до адресата (адресатів) з метою спонукання його (їх) до певної дії. Він визначається тим, що він вживається з дієслівними розрядами числа, особи, стану і зовсім не перетинається з категорією часу, а також з кон'юнктивом та індикативом.

Дієслова наказового способу змінюються за числами й особами: в однині вони мають форму другої особи, а в множині – першої і другої. Згідно з думкою багатьох лінгвістів, у даному випадку, Е.В Гулиги та Е.І. Шендельс, у наказовому способі теж спостерігається майже повна подібність обсягу значень і сфери вживання [25, с. 89].

Особливість форми наказового способу в реченнях – відсутність підмета. Даний спосіб дієслова виражає спонукання до дії в обох мовах через наказ, прохання, побажання, заклик, пораду. Характерним є те, що дія реально ще не існує і не існувала, але той, хто говорить, сподівається, що вона відбудеться. В німецькій мові існують 4 основні форми імперативу:

1. Форма 2 особи однини: *Gib!* Дай!
2. Форма 2 особи множини: *Gebt!* Дайте!
3. Форма ввічливого звернення: *Geben Sie, bitte!* Дайте, будь ласка!
4. Форма запрошення, спонукання до дії, 1 особа множини: *Geben wir!* Дамо! Або такий варіант: *Wollen wir geben!* Давайте дамо!

Й. Крекич констатує, що семантика імперативу та вид імперативних ситуацій залежить від того, кому адресоване волевиявлення мовця, а головним

морфологічним показником ситуації є особа та число дієслова. Таким чином, шестичленна особова парадигма наказового способу дає підстави для виокремлення шести імперативних ситуацій позамовної дійсності [39, с. 68].

Перша імперативна ситуація – це конструкції із предикатом у формі 2-ї особи однини наказового способу. Їх дослідники вважають «найбільш імперативними» за змістом. Ці дієслівні форми передусім означають, що реципієнт має стати виконавцем дії, до якої адресант виражає волевиявлення. Таку форму наказового способу традиційно виокремлюють усі лінгвісти, а найбільш радикальні підходи спричиняють абсолютизацію її ролі у системі імператива [39, с. 68].

Зосереджуючись на змісті форми 2-ї особи однини та множини, які становлять суть наказовості, ми вважатимемо першу імперативну ситуацію, організовану дієсловом у формі 2-ї особи однини наказового способу, ядром імперативності. Цю точку зору засвідчує й той факт, що імперативні ситуації, створені таким чином, є найбільш частотними у художніх текстах.

Л. В. Фоміна виокремлює вісім відтінків значення синтаксично вільних форм наказового способу:

- просте спонукання,
- прохання, благання,
- дозвіл,
- докір,
- пересторога,
- наказ,
- жартівливе або іронічне спонукання [57, с. 10].

У комунікативній ситуації потенційна дія, виражена дієсловом наказового способу у формі другої особи однини, залежно від контексту та додаткових морфологічних маркерів (наявність заперечної частки не; часток при дієслові, тощо) здатна передавати різні види волевиявлення: команда, розпорядження, заборона, наказ, вимога, прохання, благання, заклик, пропозицію, дозвіл, тощо.

Після проведення аналізу граматичних особливостей спонукальних конструкцій у досліджуваному матеріалі було підраховано, що у 33 % випадків для вираження волевиявлення мовці вживаться імперативні речення. Але у 67 % спонукання у мовленні казкових персонажів втілюється за допомогою розповідних речень, в яких модальні дієслова беруть на себе функцію спонукання.

Основними функціями звертань є називання особи, тобто виконавця дії, надання висловлюванню більшої категоричності, підкреслення відносин між комунікантами. Вживання часток сприяє виявленню та уточненню відтінків значення спонукання, вони підсилюють або пом'якшують категоричність спонукання, змінюють його інтенсивність, доповнюють і уточнюють семантику мовних засобів спонукання, висловлюють емоційно-експресивні відтінки. Наприклад: *«Sag Sie mir doch, Frau Gothel, wie kommt es nur, sie wird mir viel schwerer heraufzuziehen als der junge Königssohn, der ist in einem Augenblick bei mir»*. – «Скажи мені, фрау Готель, як це може бути, мені буде набагато важче підтягнутись, ніж молодому сину короля, який буде біля мене через мить» [61, с. 129].

Повтор частин імперативного речення підсилює спонукання, робить його більш наполегливим і емоційним. Повтор присудка надає спонуканню відтінок категоричності або прохання, благання, залежно від ситуації мовлення. Наприклад: «*Geh' gleich hin; kann er König machen, so kann er auch Kaiser machen, ich will nun Kaiser sein. Geh' gleich hin»*. – «Іди зараз; якщо вона може зробити королем, тоді вона може зробити і самим імператором, а я зараз хочу бути імператором. Іди зараз» [61, с. 129].

Для вираження темпоральних значень дієслівних форм, крім вже згаданих форм індикатива (дійсного способу) та імператива, використовуються також форми кон'юнктива (умовного способу).

Кон'юнктів вказує на те, що мова йде про подію, якої немає в дійсності, і що вона є лише можливою або бажаною за певних умов. Наприклад:

Heimtiere hätten positive Wirkungen auf die physische und psychische Gesundheit… [69, с.7].

На відміну від української мови, у кон'юнктиві німецької мови дієслово має всі часові форми, що спричиняє неабиякі труднощі при перекладі цих конструкцій рідною мовою. Крім того, в систему тимчасових форм кон'юнктива входять дві особливі форми – Кондіціоналіс 1 та Кондіціоналіс 2. *Ich würde so sagen*. – Я би так сказав. *Vor 10 Jahren würde ich so nicht gesagt haben*. – 10 років тому я би так не сказав [69, с.9].

Відомо, що у семантиці кон'юнктива представлені дві семи, запропоновані О.В. Бондарко, це – «уявність» і «гіпотетичність». Уявність вказує на відсутність події в реальності. Відповідно до цього дослідники А.Л.Зеленецький, та О.В. Новожилова вважають, що основним, провідним значенням кон'юнктива слід визнати потенційність (як гіпотетичність), тобто позначення всього того, що в принципі може існувати в людській уяві (як віртуальна дійсність) [30, с.76].

Система часових ролей кон'юнктива, на відміну від індикатива, простіше і зводиться до розрізнення минулого і теперішнього. Марковане значення минулого передається формами плюсквамперфекта кон'юнктива і кондіціоналіса 2, виступаючого як синонім плюсквамперфекта. Наприклад: «*Wenn er dort gestern gekommen wäre!* – Якби він вчора туди прийшов! – *Wenn er dort gestern gekommen sein würde!*».

Найбільш широко для вираження абсолютного значення вживається група часових форм кон'юнктива, іменована претерітальнимі формами кон'юнктива. До них відносяться претерітум, плюсквамперфект кон'юнктива і кондіціоналіс 1 і 2, що вживаються в реченнях і виражають бажання, можливість, умову, нездійсненну мрію. Відмінною рисою є наявність у системі претерітальних форм кон'юнктива часової диференціації:

1) за допомогою претерітума кон'юнктива і кондіціоналіса 1 перекладаються події теперішнього та майбутнього часів: *Wenn ich jetzt Zeit hätt*e! – Якби я зараз мав час!

2) Давноминулий, плюсквамперфект, (та кондіціоналіс 2, як його синонім) вживається при утворенні минулого часу: *Wenn ich damals Zeit gehabt hätte!* – Якби у мене тоді був час!

При вираженні нездійсненної можливості, що відноситься до минулого, плюсквамперфект кон'юнктива часто супроводжується прислівниками *fast, beinahe,* словосполученням *um ein Haar*. Наприклад: «… *aber es hätte ihr fast das Herz zersprengt, dass Hans nicht sollte zu seinem Vater kommen*». – «Але в неї розривалося серце, від думки, що Ханс не може піти до рідного батька» [17, с. 126].

Можна виділити деякі типи складнопідрядних речень, у яких вживання претерітальних форм кон'юнктива є нормою згідно з загальним характером значення даного типу речень. До цієї групи відносяться: залежні речення умови, допустові підрядні речення та підрядні речення мети.

У залежних реченнях умови претерітальні форми кон'юнктива можуть вживатися як у головному, так і в підрядному реченнях. Претерітальні форми кон'юнктива вживаються в допустових підрядних реченнях, якщо вони виражають не дійсний факт, а можливість. Це, перш за все, безсполучникові допустові речення, а також речення, що вводяться сполучниками *wenn auch, wie auch*. Тут кон'юнктив передає минулий час. Наприклад: «*Meine Liebe zu ihr ist so gross, wenn alle Blätter an den Bäumen Zungen wären, sie könnten's nicht aussagen*». – «Я її так сильно кохаю, що навіть, якби все листя на деревах мали язики, вони б все одно не могли розповісти про моє кохання до неї» [61, с.103].

Підрядні речення мети також дуже часто мають присудок у формі претеріта кон'юнктива. У подібних реченнях кон'юнктив вживається тому, що в них йде мова не про дійсні факти, а про можливі або очікувані дії. У таких реченнях претерітум кон'юнктива має значення потенціаліса і висловлює не минулий час, а теперішній. «*Damit sie nun einsmalen vertraut zusammen reden könnten, gingen sie in den Wald spazieren*». – «Ось, щоб поговорити сам на сам, пішли вони якось погуляти в ліс» [17, с.121].

Претерітальні форми кон'юнктива зі значенням ірреальності вживаються у різних структурних типах підрядних речень при різних видах заперечення. Підрядні речення способу дії вживаються зі сполучниками ohne *dass, als dass*, де кон'юнктів передає минулий час. Наприклад: «*Sie ist zu fromm und gut, als dass sie so etwas tun könnte, wäre sie nicht stumm und könnte sie sich verteidigen, so würde ihre Unschuld an den Tag kommen*». – «Вона занадто побожна, щоб так вчинити, не була б вона німою та могла себе захистити, тоді б розкрилася її невинність» [61 с. 43].

Потенційне значення мають претерітальні форми кон'юнктива в реченнях, в яких виражаються сумнів, подив, в непевному тоні повідомляється думку, задається питання. Наприклад: «*Nun geschah es, dass, als sie einmal auf der Jagd waren, Nachricht kam, die Braut des Königs wäre im Anzug*». – «Так сталося, що одного разу, коли вони полювали, прилетіла звістка про те, що наче наречена короля була переодягнена в мисливця» [17, с.141]. «*Wir wären Gefangene? Eher sollt ihr sämtlich in der Luft herumtanzen*» - «Це ми-то здамося в полон? Скоріше ви у нас усі в повітрі затанцюєте» [17, с. 116].

На основі потенційного значення претерітальних форм кон'юнктива розвинулося спеціальне вживання, що представляє собою стилістичний прийом: кон'юнктив пом'якшує категоричність висловлювання, надає висловам тон ввічливості, служить для вираження скромних побажань, прохань. Наприклад: «*Da bin ich in unseres Königs Schloss gewesen und habe gefragt, ob sie nicht eine Küchenmagd brauchen könnten*». – «Ось був я в королівському палаці й там питав, чи не треба їм служниці на кухню» [61 с. 118]. Це так званий «*der vorsichtige Konjunktiv*», «*der mildernde Konjunktiv», «der diplomatische Konjunktiv*».

Як стверджує О.І.Москальська, у деяких оборотах, що стали звичними, претерітальна форма кон'юнктива оформляє висловлювання, в якому не міститься ні виразу невпевненості, ні стилістичного забарвлення. Тут вживається констатуючий кон'юнктив [46, с. 305].

Презенс кон'юнктива протистоїть групі претерітальних форм кон'юнктива, оскільки має модальне значення і відповідно до цього особливу область застосування. Ця часова форма умовного способу вживається для вираження призову, побажання, спонукання до дії. Наприклад: «*Gott helfe Euch bei Eurem Fischen!*» – «Хай Бог помагає наловити багато риби!» [17, с. 111]. Найбільш типовим випадком вживання цієї форми є гасла. Наприклад: *Es lebe unsere Freundschaft!* Порівняно часто для вираження побажання вживається зворот з модальним дієсловом mögen у формі презенс кон'юнктива. Наприклад: «*Du frierst unten bei dem Feuer, was mögen die da oben erst frieren und zappeln*». – «Тобі холодно тут, біля вогню, а як тим, що вгорі мерзнуть та тріпочуть» [17, с. 151]. У більшості випадків ця форма має спонукальне значення, дуже близьке до значення імперативу.

Імперативний презенс кон'юнктива в приписах (рецептах) поєднується з займенником *man*, яке створює в цьому випадку типовий контекст і якому швидше за все можна приписати узагальнено-особисте значення, як то: «*Geh du ins Haus hinein, mein Töchterchen, es schickt sich nicht, dass du mit einem jungen Herrn allein bist, man müsse nicht Öl ins Feuer giessen; er könnte sich in dich verlieben*». – «А ти, доню, йди у кімнату, не слід тобі залишатися наодинці з молодим чоловіком, масла у вогонь підливати не треба; ще закохається він у тебе» [61, с. 159].

А.Л. Зеленецький наводить приклади презенса кон'юнктива, що може вживатися в самостійних реченнях, або уявляти собою припущення, типу ABC у наукових текстах: «*Sei ein gleichschenkliges Dreieck*» – «Рівнораменний трикутник дорівнює», або: «*der Druck sei gleich 10 kg*» – «Навантаження дорівнює 10 кг» [30, с. 78].

РОЗДІЛ 2
РЕАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЙ СПОСОБУ ДІЄСЛОВА У ТВОРАХ ХУДОЖНЬОГО ТА ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛІВ. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ

2.1. Особливості вживання часових форм дієслова для вираження темпоральних показників на матеріалі казок братів Грімм

Граматична категорія часу (*das Tempus*) у німецькій мові встановлює темпоральне відношення дії до моменту мовлення або до моменту, коли відбувається інша дія [54, с. 119].

Відмінність функціонування часових форм українських та німецьких дієслів полягає в першу чергу у їх різній кількості. В українській мові для вираження темпоральних значень існує три часові форми, у німецькій – шість. Крім того, категорія часу німецької мови має функцію виявляти значення відносного часу.

В українській мові різні форми дієслів можуть виражати як абсолютне, так і відносне значення, вони не диференціюються згідно з їх функціями. Також у німецькій мові часові форми дієслова у простому і складному реченні відрізняються своїми темпоральними і семантичними рисами. У складному реченні німецької мови часова форма залежить від іншої події, відповідно до якої вона визначається. Для адекватного перекладу темпоральних еквівалентів слід приділити увагу особливостям часових форм у рідній мові.

Як вважає О.І. Бондар, співвідносність дії з моментом мовлення в реченні часто визначає пряме або відносне вживання часових форм дієслова. Найбільш виразно цей факт демонструє теперішній час як форма граматичної категорії часу дієслова, прямим значенням якої є відношення часу дії або стану до моменту мовлення. Наприклад: «Я читаю, розмовляю, сиджу» [14, с. 87].

Слід зазначити, що окрім свого основного значення, яке протиставляється минулому й майбутньому, теперішній час як в українській, так і в німецькій мові, може вживатися у значенні майбутнього. Для позначення майбутньої дії за допомогою часової форми теперішнього часу (Präsens) у німецькій мові часто можна спостерігати поєднання дієслова з прислівниками з часовим значенням – *morgen*, *übermorgen*, *bald*, в українській

– завтра, післязавтра, незабаром і т. ін. Наприклад: *«Morgen früh, wenn der Förster auf die Jagd ist, da koche ich das Wasser, und wenn's im Kessel siedet, werfe ich den Fundevogel ´nein, und will ihn darin kochen»*. – «Завтра вранці, коли лісник буде на полюванні, я закип'ячу в казані воду, а потім кину туди птаха-знахідку і варитиму» [61, с. 243].

При відносному вживанні часових форм дієслова в німецькій мові передування дії в теперішньому часі передається через Präsens + Perfekt. Наприклад: «*Du aber hast ihn im Schlaf umgebracht, und sollst deinen verdienten Lohn empfangen!»* – «Але ти вбив його уві сні, і отримаєш заслужену нагороду» [61, с. 47].

Передування дії в минулому часі передається через Präteritum + Plusquamperfekt. Наприклад: «*Der Frosch, als er die Zusage erhalten hatte, tauchte seinen Kopf unter, sank hinab, und über ein Weilchen kam er wieder heraufgerudert»*. – «Жаба, отримавши обіцянку, занурила голову під воду, опустилася вниз і через деякий час повернулася вгору» [61, с. 12].

У німецькій мові темпорально відносно також можуть вживатися презентні форми умовного способу дієслова (*Präsens Konjunktiv, Perfekt Konjunktiv, Futurum Konjunktiv*). Präsens Konjunktiv передає темпоральну ознаку одночасності подій у головній та підрядній предикативних частинах речення. Наприклад: *«Nun lass uns heimkehren und sagen, er sei unterwegs»*. – «Тепер підемо додому і скажемо, що він в дорозі» [61, с. 76].

Передування дії у підрядній предикативній частини речення стосовно головної передає *Perfekt Konjunktiv*. Наприклад: «*Als sie glaubte, er sei eingeschlafen, stand sie auf, öffnete die Tür und legte sich wieder*». – «Коли вона подумала, що він заснув, вона встала, відчинила двері і знову лягла у ліжко» [61, с. 36].

Стосовно темпоральних особливостей дієслів в українській мові Ю.В.Жлуктенко підкреслює: «на відміну від німецької, умовний і наказовий способи взагалі не мають часу, а будова складного речення не передбачає

узгодженості в часі між головною і підрядною предикативними частинами» [28, с. 133].

У німецькій мові відносний час використовується лише при наявності передування однієї дії іншій. В таких випадках у кожному реченні всі дії відображаються різними часовими формами, а в українській мові – однією формою. Наприклад: «*Abends, wenn es sich müde gearbeitet hatte, kam es in kein Bett, sondern musste sich neben den Herd in die Asche legen*» – «Увечері, коли вона втомилася від роботи, вона лягала спати не в ліжко, а біля печі в попіл» [61, с. 152].

Безумовно, головними засобами темпоральної демонстрації у німецькій та українській мовах є часові форми дієслова. Але поряд із ними наявні також інші засоби відображення темпорального значення, зокрема й відносного, які відіграють у реченні досить важливу роль. Наприклад, у німецькій мові за допомогою модальних дієслів *sollen* (мусити) та *wollen* (хотіти) може передаватися майбутній час: «*wir wollen die Türe verschliessen, dass er nicht herein kann*». – «Ми зачинимо всі двері, щоб він не потрапив всередину» [61, с. 235].

Свою роль для передачі характерних часових значень також відіграють темпоральні сполучники *als, wenn, nachdem, bevor*. Наприклад: «*Nachdem sie also ihre Söhne gesegnet hatte, gingen sie hinaus in den Wald*» – «Після благословення своїх синів, вони вийшли в ліс» [61, с. 74]. Засобами темпорального вираження в реченні можуть виступати також прикметники *vorige Nacht, das vorige Jahr*. Наприклад: «*Vorige Nacht kam ein Geist herein, der hatte keine Hände und ass eine mit dem Munde ab*» – «Минулої ночі зайшов привид, який не мав рук і їв ротом» [61, с. 90]; словоутворювальні префікси та суфікси (*der Präsident – der Expräsident, operativ – postoperativ*), іменники (*am Morgen, die Woche, die Vergangenheit*) – нприклад: «*Und als am Morgen der König kam und alles fand, wie er gewünscht hatte, so hielt er Hochzeit mit ihr*». – «А коли вранці прийшов король і знайшов усе, що він побажав, він одружився з нею» [61, с. 63].

Часові форми претеріта і перфекта, на думку М.Т. Ратича займають особливе місце у системі минулих часів німецької мови. Це пов’язано з тим, що вони частково взаємно «перекриваються», а частково відрізняються одна від одної. З одного боку, ці часові форми належать до одного і того самого темпорального плану – минулого та створюють опозицію плюсквамперфекту як основній формі вираження передування у минулому. З іншого боку, наявність у мові і претеріта, і перфекта свідчить про те, що між ними повинні існувати відмінності семантичного, а також стилістичного характеру [49, с. 83]. У порівнянні з українською мовою, ці відмінності у минулому часі відсутні.

Наше дослідження ґрунтується, серед іншого, на творах художньої літератури. А саме, проаналізовано 5873 прикладів, відібраних методом суцільної вибірки із 25 казок братів Грімм, які містять практично усі можливі випадки вживання обох форм дієслів. Аналіз фактичного матеріалу продемонстрував, що претеріт – це часова форма дистантного характеру, яка використовується для описання минулих подій, які послідовно пов’язані між собою у деякій, але на певний відрізок часу віддалених від моменту мовлення. Перфект, на відміну від претеріта – двопланова часова форма: з одного боку, він виражає темпоральне значення – минуого, а з другого – підкреслює актуальність минулих дій у плані теперішнього часу. Цією диференційною семантичною рисою – актуальністю у плані теперішнього – перфект істотно відрізняється від претеріта, якому ця ознака не властива. Зв’язок перфекта з діалогом – формою мовлення, яка найбільш наочно представляє теперішнє, пояснюється цією специфікою, у той час, як типовою сферою вживання претеріта є розповідь [49, с. 83].

2.2. Маніфестація темпоральності через граматичну категорію часу в сучасній німецькій пресі

У німецькій та українській мовах темпоральність виражають, насамперед, граматичною категорією часу. Але існує різниця в кількості

часових форм. У рідній мові функціонують три часові форми, що відповідають трьом абсолютним часам – минулому, теперішньому і майбутньому, а в німецькій вони передаються шістьма часовими формами дійсного способу і вісьмома умовного [14, с.10].

Особливості функціонування спеціалізованих засобів вираження темпоральності простежуються передусім у функціональному аспекті. Виявлення перфектного значення в публіцистичних та інформаційних текстах відбувається в політемпоральних ситуаціях, Однак А.І. Арсланова наголошує на різниці публіцистичних текстів від інформаційних, перші на відміну від останіх не мають в контексті певних семантично маркованих слів [2, с.77]. Теперішній абстрактний час, на думку дослідниці, у публіцистичних текстах, на відміну від інформаційних, вживається не лише у фразеологізованих сполуках, а й у висловлюваннях, що мають узагальнене повідомлення про певні явища, події суспільного життя, обов’язково з яскраво вираженою авторською позицією [2, с. 76]. Реалізація значення теперішнього актуального часу в публіцистичних текстах, на думку А.І. Арсланової, «відбувається за участі темпоральних конкретизаторів з відповідною семантикою, а в інформаційних текстах необхідною умовою для функціонування цього семантичного відтінку є створення відповідної ситуації комунікації» [2, с. 76].

Засоби вираження темпоральності, що є різними компонентами відповідного функціонально-семантичного поля, не можуть існувати в тексті ізольовано. У результаті їх взаємодії відбувається реалізація певних семантичних відтінків часових форм, а також транспозиція часових форм в інший темпоральний план. Ю.Є. Кійко приділяє особливу увагу вираженню невластивої для певної граматичної форми темпоральної семантики, а також виокремлює формування часових значень у мовних одиниць, які не мають граматичної категорії часу [37, с.44].

У межах одного висловлювання часто проглядається співіснування кілька категоріальних ситуацій, одна з яких може бути домінантою. В проаналізованих нами текстах виявлено зв'язок темпоральної ситуації в першу

чергу – з аспектуальною, потім модальною, і далі з таксисною ситуаціями, а також із часовою локалізованістю. Результатом саме такої взаємодії є темпоральна ситуація, яка починає виконувати конструктивну, експресивну, композиційну та ретроспективну функції.

Темпоральність у текстах різних стилів виконує також композиційну роль. Ф.І. Панков розглядає зміну основних темпоральних значень в текстах публіцистичного й інформаційного стилів як сигнал, або про перехід до наступної композиційної частини тексту, або про авторські відступи. Також науковець зосереджує увагу на тому, що співвідношення композиційних частин з монотемпоральними ситуаціями, що мають відмінну часову семантику є характерним для малих жанрів інформаційних текстів (зокрема для заміток) [47, с. 90].

І.О. Талаш у своїй статті підкреслює, що серед функціонально-семантичних категорій саме темпоральність відзначається складністю своєї структури й семантики, це пов’язано з тим, що питання щодо співвідношення реального й текстового часу є дискусійними [55, с. 248]. Автор виокремлює волюнтативну функцією текстів публіцистичного стилю як базову, саме її реалізація визначає специфіку темпоральної структури публіцистичних текстів. Не дивлячись на те, що інформативний виклад ведеться, як правило, у часовому плані минулого, дослідник вважає, що в межах єдиного тексту відбувається неодноразове переключення з одного темпорального плану на інший. Це може свідчити або про перехід від однієї композиційної частини до іншої, або про включення чи відступи автора [55, с. 250].

Дослідники Ф.І. Панков та І.О. Талаш сходяться в тому, що ускладнення темпоральної структури тексту таксисними конструкціями є досить поширеним, що вони пов'язують, зокрема, з необхідністю логічного доведення позиції, на якій наполягає автор.

Логічним є той факт, що в інформаційних текстах відзначається низька частотність використання майбутнього часу, перевага надається формам минулого й теперішнього, а також досить часто можна зустріти

транспозиційне вживання часових форм. М.Н. Левченко у своїй дисертації порушує питання про семантику часових форм у публіцистичних текстах. Автор підкреслює, що часова форма в текстах цього стилю набуває специфічного змістового наповнення: це пов'язано в першу чергу з тим, що будь-яка подія розглядається через призму її актуальності, а семантика часової форми співвідноситься не з абстрагованим граматичним значенням теперішнього, а саме з актуальним для автора і читача поняттям «сьогодні» [42, с. 157].

Ми погоджуємося з точкою зору дослідників у тому, що кожен окремий текст має власну основну часову семантику – темпоральний план. У його межах можливі зміни варіантів темпорального значення. Г.А. Золотова акцентує увагу на тому що семантичний варіант часової форми в текстах, які вміщують різні жанрово-стильові характеристики, набуває різних значень, оскільки виконує неоднакові функції [31, с. 19].

А.В. Бондарко вбачає можливість системного аналізу часової організації тексту через його поділ на темпоральні ситуації – фрагменти тексту, які мають певне темпоральне значення. Воно може бути виражене системою різнорівневих мовних засобів, які підпорядковуються другорядним комунікативним завданням [15, с. 109].

Г.А. Золотова висловлює наступну точку зору – носіями часу й конструктивними одиницями композиції тексту є комунікативні регістри, які вона розподіляє наступним чином:

- репродуктивний;
- нформативний;
- генеративний;
- волюнтативний;
- реактивний.

Вони і становлять моделі різних способів сприйняття й уявлення дійсності [31, 10]. Головний комунікативний регістр є визначальним у жанрово-композиційній будові тексту. Він також впливає на частоту

використання лексичних і граматичних одиниць із певним темпоральним значенням.

Специфікою вживання теперішнього постійного часу в публіцистичних текстах є те, що в одному контексті з часовими формами функціонують темпоральні конкретизатори, які вказують саме на звичайність та закономірну тривалість подій, що описуються. Також у світовій практиці є стійке словосполучення «мовна політика». Його часто зводять до кількох питань, якот офіційної чи державної, мови шкільництва, мовних прав національних меншин. Але з розвитком «інформаційної політики» останні десятиліття, до названих вище додали ще низку – мову засобів масової інформації та реклами, мовні стандарти офіційної та науково-технічної інформації тощо [51, с. 180].

Ми погоджуємося з думкою багатьох дослідників у цій галузі, що серед часових форм у німецькій публіцистиці домінує презенс з використанням різних його варіантів. Наприклад: «*Es sind stürmliche Tage in Europa: Immer mehr Länder geraten ins Visier der Finanzmärkte, Frankreichs Kreditwürdigkeit wackelt*». – «Настали бурхливі дні в Європі: все більше країн орієнтуються на фінансові ринки, кредитоспроможність Франції під питанням» [69, с. 3].

Слід підкреслити той факт, що найчастіше трапляються форми актуального презенса. Наприклад: «*Der Januar kann ein trister Monat sein. Weihnachten ist gerade vorbei und die Natur kämpft gegen Kälte und Hunger*». – «Січень може бути тристровим місяцем. Різдво закінчилось, а природа бореться з холодом і голодом» [69, с. 5].

Також досить часто має місце використання майбутнього часу й історичного презенса. Наприклад: «*Was wird Angela Merkel aus den hohen Erwartungen an die deutsche Führung machen? Wie einsam wird Sie am Ende sein?*». – «Що робитиме Ангела Меркель з високими очікуваннями від німецького керівництва? Наскільки самотньою вона залишиться врешті-решт?» [69, с. 3]. Як бачимо з прикладу майбутній час вживається в більшості випадків в питальних реченнях.

Також в газетних текстах представлені часові форми перфекта та пертеріта. Наприклад: «*Lange hat man diskutiert, gestritten und Vorschläge gesammelt – der Text der Nationalhymne gefiel nicht allen, manche wollten ihn aber auf keinen Fall ändern*». – «Було багато дискусій, аргументів та пропозицій – текст національного гімну подобався не всім, але деякі люди не хотіли його змінювати» [69, с. 12].

Також слід зазначити, що неодмінним атрибутом сучасних німецьких медіатекстів, де особливо простежується евіденційність, є квотативний кон'юнктив. Наприклад: «*Nachgeahmtes sei zwar grundsätzlich in der Modebranche ein Problem, meinte der Modeschöpfer, doch Fake Fur, also künstliches Fell sei «cool»!*». – «Хоча імітація в принципі в модній індустрії є проблемою, сказав модельєр, але підробка хутра, тобто штучне хутро «круто»!» [69, с. 12].

Адресант прагне до нейтрально-об'єктивного викладу матеріалу, що призводить до дистанціювання від самої інформації. Автор виступає при цьому посередником або інтепретатором новин, тому набагато частіше залучений минулий час (49%), яким інформують про події, які вже відбулися. Наступний за частотою вживання слідує теперішній час (27.7%), який використовується у випадку наголошення актуальності події. Нйменше в газетних текстах трапляються форми майбутнього часу (5.8 %), що подробно зображено в таблиці (див. додаток А).

ВИСНОВКИ

Процес розвитку мови перебуває у безперервній динаміці, але основні мовні елементи можуть залишатися майже без змін. Тому важливо досліджувати і порівнювати базисні мовні компоненти з метою відкриття і уточнення додаткових значень, які мають великий вплив на адекватне сприйняття мови у цілому.

У даному дослідженні проаналізовано сучасні наукові студії українських та зарубіжних науковців з питання функціонування та значення різних дієслівних форм та категорії способу. Результатом написання роботи стало вирішення цілої низки завдань, а саме:

1) з’ясовано специфіку утворення темпоральних значень дієслова у дійсному способі німецької мови. Простежено взаємодію часових форм з іншими мовними засобами, що створює єдину темпоральну характеристику тексту як цілісної системи, оскільки саме їх роль є досить вагомою. Схарактеризовано різні часові поняття та їх відмінність від мовної категорії часу, адже тільки правильне розуміння смислу тексту зумовлює вірність перекладу. Виявлено зв'язок темпоральної структури від парадигматичного завдання тексту.

2) Доведено вплив наказових дієслівних конструкцій на темпоральне сприйняття всього тексту, модальне значення та співвіднесеність імперативу до майбутнього часу. Встановлено наявність різних форм спонукальних конструкцій у німецькій та українській мовах, а також можливі варіанти їх перекладу. Виявлено, що імперативні висловлення є значною частиною мовною продукції людини і важливу роль для їх адекватного розуміння та перекладу має знання ситуації. Встановлено, що у двох третинах спонукання у мовленні казкових персонажів втілюється за допомогою розповідних речень, в яких функцію заохочення беруть на себе модальні дієслова.

3) Досліджено прояв темпоральних значень дієслівних форм умовного способу німецької мови. З’ясовано труднощі перекладу у зв’язку з наявністю всіх часових форм дієслова в кон’юнктиві та їх відсутність в українській мові. Уточнено специфіку вживання і перекладу конструкцій умовного способу в різних типах речень. Осмислення категорії темпоральності дало підставу стверджувати, що вона виступає однією з основних ознак тексту, а її особливості, що були досліджені в нашій роботі, необхідно враховувати під час перекладу.

4) Проаналізовано використання часових форм дієслова у казках братів Грім, та отримано кількісні результати. Уточнено, що Präteritum є

найуживанішою формою для художнього стилю, а Präsens частіше зустрічається у матеріалах преси. Дієслівні конструкції з Perfekt також у зв’язці з Präsens ширше представлені у газетних текстах, що зумовлено його особливими темпоральними рисами. Futurum не є популярним в історіях, які пов’язані з минулим. З урахуванням оригінальних відтінків темпорального значення форм умовного способу німецьких дієслів, запропоновано варіанти їх перекладу рідною мовою.

5) Простежено специфіку темпоральності, яка передається різними комбінаціями дієслівних форм у сучасній німецькомовній пресі. Встановлено, що в даному стилі мовлення переважає політемпоральність текстів, а також наголошено на труднощах у їх перекладі українською мовою. Отримано кількісні дані щодо розбіжностей вживання граматичних категорій часу в публіцистичному та художньому стилях, що вказує на необхідність дотримання різних перекладацьких підходів під час роботи над цими видами текстів.

Здійснений нами комплексний аналіз темпоральної структури газетних і художніх текстів та встановлений взаємозв'язок і взаємовплив різноманітних мовних одиниць, здатних виражати темпоральне значення, а також отримані результати можуть стати у пригоді перекладачам і викладачам-філологам для поглиблення загальних засад вивчення німецької мови. Однак проблема перекладу дієслівної категорії способу у текстах різних стилів потребує подальшого наукового висвітлення.

Отже, мети досягнуто, завдання виконано.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апресян Ю.Д. Лексическая семантика. Синонимические средства язика. М.: Наука, 1974. 251с.

2. Арсланова А.И. Жанр информационной заметки в макроструктуре газетного текста (на примере немецких и российских газет) / А.И. Арсланова // Вестник Вятского государственного гуманитарного университета. 2012. №2.

Ч.2. С.76–78. URL : https://cyberleninka.ru/article/n/zhanr-informatsionnoy-zametki-v-makrostrukture-gazetnogo-teksta-na-primere-nemetskih (дата звернення 20.10.2019).

3. Бабенко Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л.Г. Бабенко, Ю.В. Казарин. 2-е изд. М.: Флинта : Наука, 2004. 496 с.

4. Барчук В.М. Граматична категорія темпоральності: семантико-структурний аспект / В.М. Барчук // Мовознавство. 2011. № 6. С. 64–76.

5. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної генології / Флорій Сергійович Бацевич. К. : Академія, 2006. 248 с.

6. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ф. С. Бацевич. К. : Академія, 2004. 344 с.

7. Безугла Л. Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі : [моногр.] / Лілія Ростиславівна Безугла. Х. : Харк. нац. ун-т ім. В. Н Каразіна, 2007. 332 с.

8. Белоусов К.И. Синергетика текста : от структуры к форме / Константин Игоревич Белоусов. 2-е изд. М. : URSS, 2013. 248 с.

9. Бєлова А.Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці / А.Д. Бєлова // Іноземна філологія. К. : КНУ імені Тараса Шевченка, 2002. Вип. 32. С. 11–14.

10. Бирюлин Л. А. Презумпции побуждения и прагматика императива / Л. А. Бирюлин // Типология и грамматика. М. : Наука, 1990. С. 162–173.

11. Білоус І.Л. Власні назви у німецьких газетно-публіцистичних жанрах : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Білоус Ірина Леонідівна. Чернівці, 2014. 254 с.

12. Богданов В.В. Семантико-синтаксическая организация предложения. Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1977. 204с.

13. Болотнова Н.С. Филологический анализ текста / Нина Сергеевна Болотнова. 4-е изд. М. : Флинта : Наука, 2009. 520 с.

14. Бондар О.І. Темпоральні відношення в сучасній українській літературній мові : Система засобів вираження : [монографія] / Олександр Іванович Бондар. Одеса : Астропринт, 1996. 192 с.

15. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики /А.В. Бондарко. Л. : Наука, 1990. 262с.

16. Брандес М.П. Стилистика немецкого языка (для институтов и факультетов иностранных языков): Учеб. 2-е изд., испр. и доп. М.: Высш. шк., 1990. - 320 с.

17. Брати Грім. Казки. Переклад Сидора Сакидона та Євгена Поповича. \С.Сакидон (1-16), Є.Попович (17-30), переклад з німецької Джерело: Грімм Я., Грімм В.К. Казки. К.: Школа, 2002. 192 с.

18. Валгина Н.С. Теория текста / Нина Сергеевна Валгина. М. : Логос, 2003. 279 с.

19. Волосенко І.В. Молодіжні інтернет-щоденники в німецькомовному медійному просторі : соціолінгвальний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / І.В. Волосенко. Київ, 2012. 19 с.

20. Воробьёва О.П. Текстовые категории и фактор адресата / Ольга Петровна Воробьёва. К. : Вища школа, 1993. 199 с.

21. Гак В.Г. О контрастивной лингвистике / В.Г. Гак // Новое в зарубежной лингвистике. М. : Прогресс, 1989. 438 с.

22. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / Илья Романович Гальперин. 8-е изд., стереот. М. : Либроком, 2014. 144 с.

23. Гвенцадзе М.А. Коммуникативная лингвистика и типология текста / М.А. Гвенцадзе. Тбилиси : Мениереба, 1986. 186 с.

24. Грицина В.І. Інфраструктура речень публіцистичного стилю : дис. . канд. філол. наук : 10.02.01 / Валентина Іванівна Грицина. Кривий Ріг, 2002. 171 с.

25. Гулыга Е.В. Грамматико-лексические поля в современном немецком языке / Е.В. Гулыга Е.И. Шендельс. М. : Просвещение. 1969. 184 с.

26. Драпалюк Г. С., Пиндик Н.І. Діловий німецькомовний дискурс: лексичний і перекладацький аспекти / Г.С. Драпалюк, Н.М. Ільчишин, Н.І. Пиндик // Імідж сучасного педагога: науково-практичний освітньо-популярний журнал. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. № 7 С. 47-49.

27. Жеребков В.А., Россихина Г.Н. Настоящее историческое в тексте художественной прозы (На материале немецкого языка) / ИЯШ. № 4/1983, С. 3-6.

28. Жлуктенко Ю. В. Німецько-українські мовні паралелі / Юрій Жлуктенко. К.: «Либідь», 1977. 354 с.

29. Загнітко А.П. Лінгвістика тексту : теорія і практикум : [науково-навчальний посібник] / Анатолій Панасович Загнітко. Донецьк : Дон НУ, 2006. 289 с.

30. Зеленецкий А. Л., Новожилова О.В. Теория немецкого языкознания: Учеб. пособие / М. : Академия, 2003. 394 с.

31. Золотова Г.А. Категории времени и вида с точки зрения текста / Г.А. Золотова // Вопросы языкознания. 2002. № 3. С. 8–29.

32. Іваненко С.М. Поліфонія ритмотональної будови тексту в стилістичному аспекті (на матеріалі німецької мови) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / С.М. Іваненко. К., 2010. 36 с.

33. Кам’янець В.М. Структурні, семантичні та функціональні особливості власних назв сучасної німецької мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / В.М. Кам’янець. Львів, 2001. 18 с.

34. Кияк Т. Р., Науменко А. М. Теорія і практика перекладу / Т. Кияк. Вінниця : Нова Книга, 2006. 586 с.

35. Кійко Ю.Є. Німецько-українські паралелі в інформаційних жанрах : фрактальний підхід / Ю.Є. Кійко. Чернівці : Видавничий дім «Родовід», 2016. 392 с.

36. Кійко Ю.Є. Лінгвістика тексту і її предмет у сучасному німецькомовному дискурсі / Ю.Є. Кійко // Нова філологія. Запоріжжя : ЗНУ, 2007. Вип. 26. с. 244–248. URL : http://sites.znu.edu.ua/nova_filologia//issues/nf-2018-73.pdf (дата звернення : 11.10.2019)

37. Кійко Ю.Є. Вираження темпоральності в різних жанрах німецького газетно- публіцистичного стилю / Ю.Є. Кійко // Матеріали І-ї Міжнародної наукової конференції [«Мова. Культура. Комунікація»], (Чернігів, 16 квітня 2010 р.) / МОН України. Чернігів : Чернігівський нац. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка, 2010. С. 43–45.

38. Коломієць О.М. Сучасні методи дослідження синоптичних текстів публіцистичного стилю / О.М. Коломієць // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2015. Вип. 18. Т. 2. С. 113–116.

39. Крекич Й. Побудительные перформативные высказывания / Й. Крекич.: Сегед, 1993. 241 с.

40. Кухарук К. Вживання часових форм дієслова дійсного способу в драматичних творах (на матеріалі художнього стилю німецької мови). URL : http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/period_vudannia/web13/pdf/2011_2/Kateryna_Kukharuk.pdf (дата звернення: 23.10.2019)

41. Лалаян Н.С. Порівняльна граматика німецької та української мов / Н.С. Лалаян, О.В. Подвойська. Вінниця : Нова Книга, 2013. 224 с.

42. Левченко М.Н. Темпорально-локальная архитектоника художественных текстов различных жанров.: дис. …док. філол. наук: 10.02.19. «теория языка» / Московский государственный областной университет. М., 2003. 398 с. URL : http://diss.rsl.ru/diss/03/0845/030845036.pdf (дата звернення: 22.09.2019)

43. Левицкий В.В. Квантитативные методы в лингвистике / В.В.Левицкий. Черновцы: Рута, 2004. 189 с.

44. Ліпська Є. Л. Перформативні висловлення в сучасній німецькій мові: семантичний і когнітивно-прагматичний аспекти : автореф. дис. на

здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови». Чернівці, 2010. 20 с.

45. Лисенко Є. І., Корольова М. Р. Німецька мова / Є.І. Лисенко. К.: «Освіта», 2000. 254 с.

46. Москальская О. И. Грамматика немецкого языка. Теоретический курс. М.: 1956. 394с.

47. Панков Ф.И. Структура ФСП времени / Ф.И. Панков // Материалы научной конференции «Категоризация мира: пространство и время». М. : МГУ, 1997. С.89-92.

48. Перебийніс В.І. Статистичні методи для лінгвістів / В.І.Перебийніс. Вінниця: Нова книга, 2002. 172 с.

49. Ратич М.Т. Значення перфекта в сучасній німецькій мові // Іноземна філологія : Респ. міжвід. зб. Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1988. Вип. 90. С.81–86.

50. Романов А. А. Коммуникативно-прагматические и семантические свойства немецких высказываний-просьб : автореф. дис. .. канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / А. А. Романов. Калинин, 1982. 15 с.

51. Саламатіна О.О. Стратегії і тактики респондента у сучасному німецькомовному та україномовному публіцистичному інтерв'ю / О.О. Саламатіна // Сучасні дослідження з іноземної філології : зб. наук. праць / Відп. ред. М.П. Фабіан. Ужгород : ПП «Аутдор-Шарк», 2015. Вип. 13. С. 175–184.

52. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. Полтава : Довкілля-К, 2010. 844 с.

53. Смеречинська О.В. Морфологічні засоби вираження завершеності дії в українській та німецькій мовах // Молодий вчений. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. № 8 (48). С. 140–143.

54. Стилистика современного немецкого языка / Stilistik der deutschen Gegenwartssprache: Учеб. пособие для студ. лингв. вузов и фак. /

Н.А.Богатырева, Л.А.Ноздрина. М. : Издательский центр «Академия», 2005. 336 с.

55. Талаш І.О. Часовий континуум публіцистичного дискурсу / І.О. Талаш // Лінгвістика і поетика тексту. Філологічні студії. 2012. Вип. 7. Ч. 2. С. 247– 253.

56. Тураева З.Я. Темпоральная структура научных и художественных текстов //Функциональные стили. Лингвометодические аспекты. М.: 1985. С.26-28.

57. Фоміна Л. В. Комунікативна організація безсполучникового складного речення спонукального типу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л.В. Фоміна. Харків, 2000. 19 с.

58. Шинкарук В.Д. Категорії модусу і диктуму у структурі речення : [монографія] / Василь Дмитрович Шинкарук. Чернівці : Рута, 2002. 272 с.

59. Шендельс Е.И. Многозначность и синонимия в грамматике. М.: Высш. шк., 1970. 204 с.

60. Admoni W. Der deutsche Sprachbau / W. Admoni. M. : Просвещение, 1986. 333 с.

61. Brüder Grimm. Kinder- und Hausmärchen. Düsseldorf. «Albatros Verlag», 2003. 826 s.

62. Bunting Karl-Dieter. Ratgeber: Stilsicheres Deutsch. Tandem Verlag GmbH, Konigswinter, Koln. 2000. 320 S.

63. Dressler W.U. Einführung in die Textlinguistik. Tübingen : Niemeyer, 1981. 290 S.

64. Duden. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache / Duden. Leipzig − Zürich − Wien: Dudenverlag, 1998. 699 S.

65. Glusak T.S. Funktionalstilistik des Deutschen. Minsk: Verlag «Wyschejschaja Schkola», 1981. 171 S.

66. Gottert Karl-Heinz, Jungen Oliver. Einfuhrung in die Stilistik. Wilhelm Fink Verlag. Munchen GmbH & Co. KG, 2004. 288 S.

67. Hamburger K. Die Logik der Dichtung. 2. Aufl. Stuttgart: Verlag «Klert-Cotra», 1968. 284 S.

68. Jung W. Grammatik der deutschen Sprache / W. Jung. СПб. : Лань, 1996. 517 с.

69. Presse und Sprache Nr.1\59, 2018, Nr.2\60, 2018, Nr.3\61, 2018 Jahrgang. Deutsch als Fremdsprache, 12 S.

70. Trier J. Unsicherheiten im heutigen Deutsch //Jahrbuch des Instituts für deutsche Sprache. 1966/67. Sprache der Gegenwart. 2. Sprachnorm, Sprachpflege, Sprachkritik. Dusseldorf, 1967. S. 74 – 94.

71. Vennemann Th. Tempora und Zeitrelation im Standrdrdeutschen // Sprachwissenschaft. Vol.12. 1987. S 234 – 249.

72. Weinrich H. Tempus. Besprochene und erzählte Welt. 4. Aufl. Stuttgart: Kohlhammer, 1985. 349 S.

73. Weisgerber L. Die Vier Studien in der Erforschung der Sprache. Düsseldorf: Schwann, 1963. 544 S.

74. Wolf Christa. Fortgesetzter Versuch. Aufsatze, Gespräche, Essays. Leipzig 1979, S.247

75. http://www.maerchenlexikon.de/Grimm/grimm-khm.htm (дата звернення: 15.09.2019)

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця частотності вживання часових форм в досліджуваних текстах художніх творів та газет.

ЧАСОВІ ФОРМИ І СПОБИ	КАЗКИ	ПРЕСА
Präteritum	63%	49.3%
Präsens	18%	27.7%
Perfekt	2.5%	8.6%
Plusquamperfekt	4.4%	4.2%

Futurum	0.8%	5.8%

Präteritum є найуживанішою формою для обох стилів. Präsens частіше зустрічається в публіцистиці, адже він ще може передавати віддінок мабутнього часу. Дієслівні конструкції з Perfekt також у зв'язці з Präsens ширше представлений у газетних текстах, що зумовлено його особливими темпоральними рисвми описаними в першому підрозділі. Futurum не є популярним в історіях, які пов'язані з минулою добою

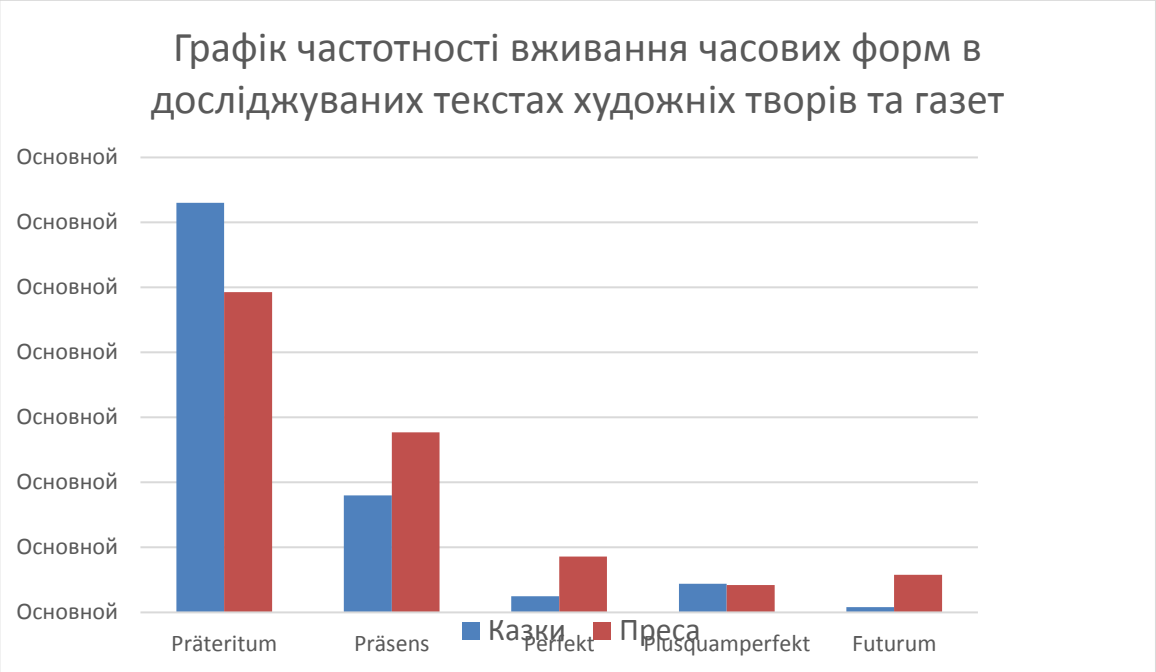

Додаток Б

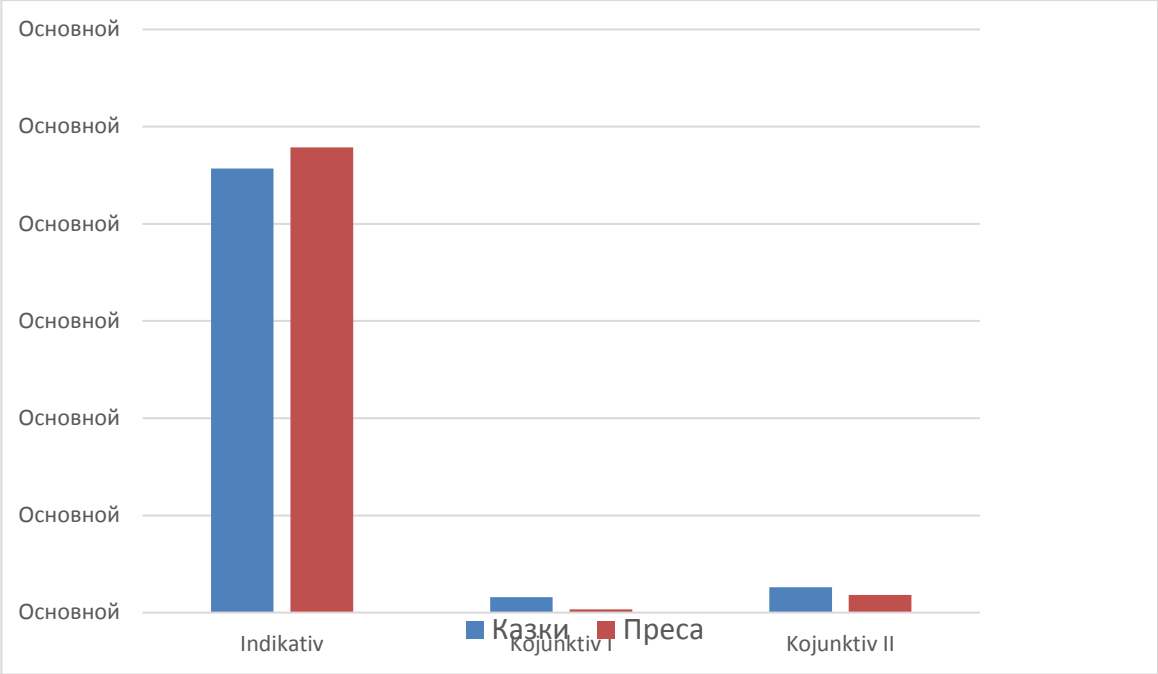

Найбільшу перевагу має дійсний спосіб дієслова, у зв'язку з його широкою мовною функцією. кон'юнктив з його можливостями для автора статей робити припущеня щодо фіналу події, або пропонувати власні рішення, які могли б бути корисними переважає в газетних текстах. А спонукальні форми дієслова впевнено виконують свою функцію – пренесеня в час оповідання та відчуття присутності та участі.

Додаток В

Таблиця частотності вживання способів дієслова у досліджуваних текстах художніх творів та газет

СПОСОБИ ДІЄСЛОВА	**КАЗКИ**	**ПРЕСА**
Indikativ	88.7%	95.6%
Konjunktiv I	0.5%	0.6%
Konjunktiv II	2.5%	3.5%
Imperativ	8.3%	0.3%

Як у художніх так і в газетних текстах, бачимо широке вживання індикативу. З форм умовного способу найпопулярнішою є Konjunktiv II, у зв’зку з тим, що він має найширший спектр відтінків значень та ролей у реченні.

Додаток Г

На графіку відображено співвідношення вживання форм імператива у художніх текстах, а саме, у казках братів Грімм. Переконливо доведено, що найпопулярнішою формою є 2 особа однини, друге та третє місце відповідно займають 2 особа множини та 1 особа множини.

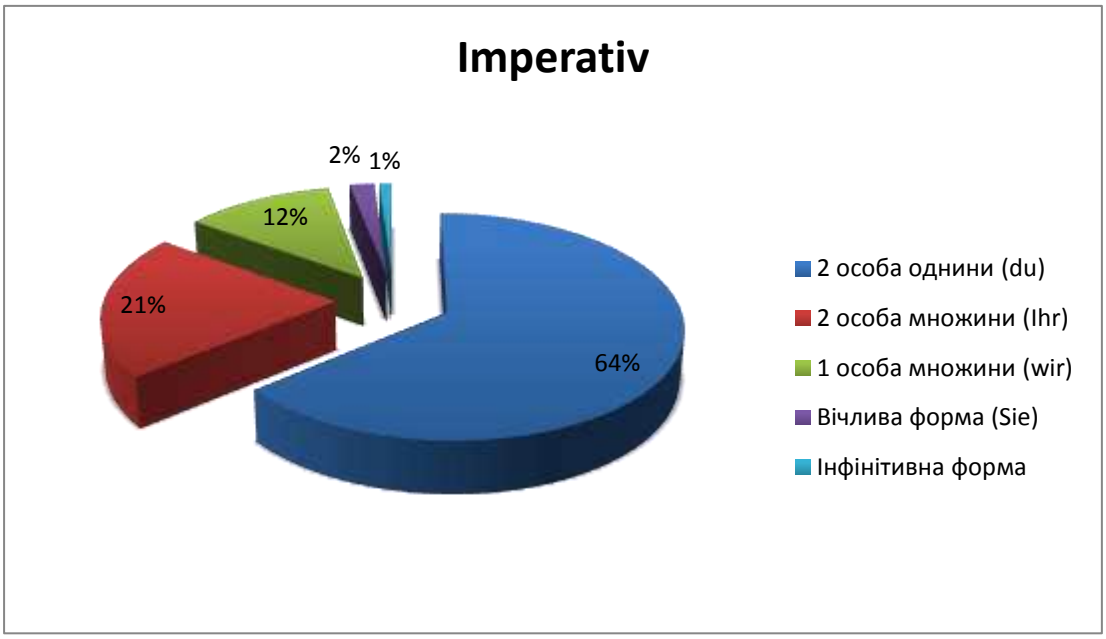

Додаток Д

ГЛОСАРІЙ

Infinitiv	Präteritum	Partizip II	Переклад
backen	buk / backte	hat gebacken	пекти
befehlen	befahl	hat befohlen	наказувати
beginnen	begann	hat begonnen	починати
beißen	biß	hat gebissen	кусати
bergen	barg	hat geborgen	рятувати
bersten	barst	ist geborsten	лопнути
biegen	bog	hat gebogen	гнути
bieten	bot	hat geboten	пропонувати
binden	band	hat gebunden	зв'язувати
bitten	bat	hat gebeten	просити
blasen	blies	hat geblasen	дути
bleiben	blieb	ist geblieben	залишатися
braten	briet	hat gebraten	жарити
brechen	brach	hat/ist gebrochen	ламати
brennen	brannte	hat gebrannt	горіти
bringen	brachte	hat gebracht	приносити
denken	dachte	hat gedacht	думати
dreschen	drosch	hat gedroschen	молотити
dringen	drang	hat/ist gedrungen	проникати
dürfen	durfte	hat gedurft	могти (мати дозвіл)
empfangen	empfing	hat empfangen	приймати
empfehlen	empfahl	hat empfohlen	рекомендувати
erlöschen	erlosch	ist erloschen	потухати, припинятися

erschrecken	erschrak	ist erschrocken	лякатися
essen	aß	hat gegessen	їсти
fahren	fuhr	hat/ist gefahren	їхати, їздити
fallen	fiel	ist gefallen	падати
fangen	fing	hat gefangen	ловити
fechten	focht	hat gefochten	фехтувати
finden	fand	hat gefunden	знаходити
flechten	flocht	hat geflochten	плести
fliegen	flog	hat/ist geflogen	літати
fliehen	floh	ist geflohen	втікати
fließen	floss	ist geflossen	текти, литися
fressen	fraß	hat gefressen	жерти
frieren	fror	hat gefroren	замерзати
gären	gor	ist gegoren	бродити
gebären	gebar	hat/ist geboren	народжувати
geben	gab	hat gegeben	давати
gedeihen	gedieh	ist gediehen	рости, процвітати
gehen	ging	ist gegangen	йти, ходити
gelingen	gelang	ist gelungen	вдаватися (про справу)
gelten	galt	hat gegolten	коштувати, цінуватися
genesen	genas	ist genesen	одужувати
genießen	genoss	hat genossen	насолоджуватися
geschehen	geschah	ist geschehen	відбуватися
gewinnen	gewann	hat gewonnen	вигравати
gießen	goss	hat gegossen	лити, наливати

gleichen	glich	hat geglichen	вирівнювати
gleiten	glitt	ist geglitten	ковзати
glimmen	glimmte = glomm	hat geglimmt/geglommen	тліти
graben	grub	hat gegraben	копати
greifen	griff	hat gegriffen	братися (за щось)
haben	hatte	hat gehabt	мати
halten	hielt	hat gehalten	тримати
hängen	hing	hat gehangen	висіти
hauen	haute = hieb	hat/ist gehauen	рубати
heben	hob	hat gehoben	піднімати
heißen	hieß	hat geheißen	називатися
helfen	half	hat geholfen	допомагати
kennen	kannte	hat gekannt	знати
klingen	klang	hat geklungen	дзвеніти
kneifen	kniff	hat gekniffen	щипати
kommen	kam	ist gekommen	приходити
können	konnte	hat gekonnt	могти
kriechen	kroch	ist gekrochen	повзати
laden	lud	hat geladen	вантажити, запрошувати
lassen	ließ	hat gelassen	дозволяти, веліти
laufen	lief	ist gelaufen	бігати
leiden	litt	hat gelitten	страждати, терпіти
leihen	lieh	hat geliehen	позичати
lesen	las	hat gelesen	читати

liegen	lag	hat gelegen	лежати
löschen	losch	hat geloschen	гасити, стирати
lügen	log	hat gelogen	брехати
mahlen	mahlte	hat gemahlen	молоти
meiden	mied	hat gemieden	уникати
melken	melkte	hat gemolken/gemelkt	доїти
messen	maß	hat gemessen	вимірювати
mißlingen	mißlang	ist mißlungen	не вдаватися
mögen	mochte	hat gemocht	любити, хотіти
müssen	musste	hat gemusst	бути повинним
nehmen	nahm	hat genommen	брати
nennen	nannte	hat genannt	називати
pfeifen	pfiff	hat gepfiffen	свистіти
preisen	pries	hat gepriesen	хвалити
quellen	quoll	ist gequollen	бити фонтаном
raten	riet	hat geraten	радити
reiben	rieb	hat gerieben	терти
reißen	riss	hat/ist gerissen	рвати
reiten	ritt	hat/ist geritten	їздити верхи
rennen	rannte	ist gerannt	бігти
riechen	roch	hat gerochen	нюхати
ringen	rang	hat gerungen	боротися, добиватися
rinnen	rann	ist geronnen	текти
rufen	rief	hat gerufen	кричати, кликати
salzen	salzte	hat gesalzen/gesalzt	солити

saufen	soff	hat gesoffen	пити, пиячити
saugen	sog = saugte	hat gesogen/gesaugt	сосати
schaffen	schuf	hat geschaffen	створювати
scheiden	schied	hat/ist geschieden	розділяти
scheinen	schien	hat geschienen	світити, сяяти
schelten	schalt	hat gescholten	сварити
scheren	schor	hat geschoren	стригти
schieben	schob	hat geschoben	рухати, штовхати
schießen	schoss	hat geschossen	стріляти
schlafen	schlief	hat geschlafen	спати
schlagen	schlug	hat geschlagen	бити
schleichen	schlich	ist geschlichen	підкрадатися
schleifen	schliff	hat geschliffen	точити
schließen	schloss	hat geschlossen	закривати
schlingen	schlang	hat geschlungen	обвивати
schmeißen	schmiss	hat geschmissen	кидати
schmelzen	schmolz	hat/ist geschmolzen	танути
schneiden	schnitt	hat geschnitten	різати
schreiben	schrieb	hat geschrieben	писати
schreien	schrie	hat geschrien	кричати
schreiten	schritt	ist geschritten	крокувати
schweigen	schwieg	hat geschwiegen	мовчати
schwellen	schwoll	ist geschwollen	пухнути
schwimmen	schwamm	ist geschwommen	плавати
schwinden	schwand	ist geschwunden	спадати, зникати

schwingen	schwang	hat geschwungen	махати, розмахувати
schwören	schwor/schwur	hat geschworen	клястися
sehen	sah	hat gesehen	дивитися
sein	war	ist gewesen	бути
senden	sandte	hat gesandt	посилати, відправляти
singen	sang	hat gesungen	співати
sinken	sank	ist gesunken	опускатися, занурюватися
sinnen	sann	hat gesonnen	думати, розмірковувати
sitzen	saß	hat gesessen	сидіти
sollen	sollte	hat gesollt	бути зобов'язаним
speien	spie	hat gespien	випльовувати
spinnen	spann	hat gesponnen	прясти
sprechen	sprach	hat gesprochen	говорити
sprießen	spross	ist gesprossen	проростати
springen	sprang	ist gesprungen	стрибати
stechen	stach	ist gestochen	колоти
stehen	stand	hat gestanden	стояти, перебувати
stehlen	stahl	hat gestohlen	красти
steigen	stieg	ist gestiegen	підніматися
sterben	starb	ist gestorben	вмирати
stinken	stank	hat gestunken	смердіти
stoßen	stieß	hat/ist gestoßen	штовхати
streichen	strich	hat gestrichen	гладити

streiten	stritt	hat gestritten	сперечатися
tragen	trug	hat getragen	носити
treffen	traf	hat getroffen	зустрічати
treiben	trieb	hat/ist getrieben	гнати
treten	trat	hat/ist getreten	ступати
trinken	trank	hat getrunken	пити
trügen	trog	hat getrogen	обманювати
tun	tat	hat getan	робити
verderben	verdarb	hat/ist verdorben	псувати
verdrießen	verdross	hat verdrossen	сердити, докучати
vergessen	vergaß	hat vergessen	забувати
verlieren	verlor	hat verloren	втрачати, губити
verzeihen	verzieh	hat verziehen	прощати
wachsen	wuchs	ist gewachsen	рости
wägen	wog	hat gewogen	зважувати
waschen	wusch	hat gewaschen	мити
weichen	wich	ist gewichen	пом'якшувати, відступати
weisen	wies	hat gewiesen	вказувати
wenden	wandte = wendete	hat gewandt/gewendet	повертати
werben	warb	hat geworben	рекламувати
werden	wurde	ist geworden	ставати (*кимось*)
werfen	warf	hat geworfen	кидати
wiegen	wog	hat gewogen	гойдати; важити
winden	wand	hat gewunden	мотати
wissen	wusste	hat gewusst	знати

wollen	wollte	hat gewollt	хотіти
ziehen	zog	hat/ist gezogen	тягти
zwingen	zwang	hat gezwungen	змушувати